

Már 10 éve áll a Kraszna partján a Székely Hadosztály emlékműve

A trianoni békediktátum 75. évfordulóján ismét emlékmű áll a Székely Hadosztály tiszteletére Mátészalka és Kocsord között a Kraszna partján. A hét méter magas dombon álló emlékoszlophoz három székelykapu alatt áthaladva lehet feljutni. Az emlékoszlopon életfa és az 50-es években lerombolt emlékművön lévővel azonos fehér márvány dombormű van. Ennek felső részén bábékoszorúval övezett, Nappal és Holdal díszített pajzs látható, felette az írás: „Erdélyért”, alatta pedig: „A Székely Hadosztálynak 1918-1919 évben a haza integritásáért vívott dicső harcai és e harcokban elesett, hős székely honvédő katonák kegyeletos emlékezetére” és egy versidézet:

„Elült a harc, világok harca, /
De új harc lobbant, csak a Tietek /
Az ősi földért haltatok, /
S a halálban örökké éltek”

Az emlékmű újraállítása *Csizmadia Zoltán* festőművésznek a *Hitel* című folyóiratban megjelent „*Legyen újra emlékműve a Székely Hadosztálynak Mátészalkán*” című írásával indult. Ő szervezte meg az alapítvány létrehozását és az újraállítás fedezéséhez szükséges anyagiak összegyűjtését, amelyhez elsőként járult hozzá. A Dunántúlon székely szakemberekkel megfaragtatta a *Kisalföldi Erdőgazdaság Részvénytársaság Ravazdi Erdészeténél* a három székely kaput. A helyszínrre szállítás *Jábnai István* építész-mérnök hathatós segítségének köszönhető. A helyszíni munkálatokat *Jakab Zsigmond* Kocsord polgármestere szervezte. A monumentális, impozáns emlékmű önzetlen tervezői *Makovecz Imre* és *Engelmann Tamás* voltak.

Az új emlékművet 1995. április 21-én 14 órakor *Für Lajos* történész avatta, *Tempfli József* nagyváradi püspök pedig felszentelte.

A Székely Hadosztály hősi harcait 40 éven át a feledés homálya borította.

A tiszteletére emelt emlékmű az anyaország karnyújtását jelképezi az elszakított nemzetrészeknek.

Kik voltak ezek a kiváló harcosok, akik 1918. decembere és 1919. áprilisa között visszatartották az antant által megrajzolt demarkációs vonalakat átlépő román hadsereget?

Az I. világháborút követő társadalmi

változások *Károlyi Mihályt* és a háborút ellenző politikai erőket juttatták hatalomra. Az újdonsült hadügyminiszter, *Linder Béla* kiadta a jelszót: Nem akarok többé katonát látni! Az összeomlott frontokról 1918 őszén hazaözönlöttek a lövészárkokban éveket eltöltött frontkatonák. A kormány szélnek eresztette őket. A székelyföldi katonák is igyekeztek haza, de közben Erdélyt megszállta a román hadsereg, emiatt nem juthattak szülőföldjükre. Bár legtöbbjük mögött öt év frontszolgálat volt, mégis hadosztályba szerveződtek *Kratochwill Károly* ezredes parancsnoksága alatt. Céljuk a románok kiűzése volt Erdélyből. Két hónapig parancs nélkül harcoltak Vaskó, Csucsá, Királyhágó, Máramarossziget vonalán 1918-1919 fordulóján. *Kratochwill* katonái valódi profik voltak, akik tudták, hogyan lehet

a túlerőt visszaverni. A Székely Hadosztály mindössze 8-10 ezer katonából, egy lovas századból, 16 táborigyűből és néhány nehéz ütegéből tevődött össze, míg a románoknak többszörös túlerejük volt.

Károlyi Mihály sajnos későn 1919 január végén kezdte újjászervezni a korábban felbomlasztott magyar hadsereget. Március 2-án a Köztársaság ideiglenes elnöke *Szatmárnémetibe* látogatott és megszemlélte a harcoló székely alakulatokat. Beszédében elmondta: „Magyarország sohasem fogja elfelejteni a székely katonáknak, hogy a háború minden nyomorúságát átszenvedve volt annyi lelkierejük, hogy ismét fegyverbe álljanak az ország ügyéért”.

Néhány héttel később *Kun Bélának* átvették a hatalmat. Elfogyott a lőszer, megszűnt az utánpótlás. *Kratochwill Károly* tiszt gyűlést hívott össze Mátészalkán, ahol reménytelennek ítélték a helyzetet, és áprilisban fegyverletételt határoztak el. A székely katonák szabadon dönthettek, hogy a Tanácsköztársaság hadseregében akarnak-e szolgálni, vagy leteszik a fegyvert. A hadosztály kisebbik része a további harcot választotta. *Stromfeld Aurél* hadseregének erről a legjobb egységéről a *Harminc-kilences dandár* címen film készült.

1934-ben Mátészalka lakossága, ahol az utolsó győztes csatáját vívta a Székely Hadosztály, közadakozásból emlékoszlopot állított. Ezt a Rákosi korszakban eltüntették.

Kocsis Mihály